

GOLMANOV STRAH OD PENALA

OD ISTOG PISCA

VELIKI PAD

PETER HANDKE

Prevela s nemačkog
Drinka Gojković

■ Laguna ■

Naslov originala

Peter Handke

DIE ANGST DES TORMANNS BEIM ELFMETER. ERZÄHLUNG

Copyright © Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1970
All rights reserved by and controlled through Suhr-
kamp Verlag Berlin.

Translation copyright © za srpsko izdanje 2019, LAGUNA

GOLMANOV STRAH OD PENALA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

GOLMANOV STRAH OD PENALA 9

Drinka Gojković:

Peter Handke, buntovnik utopista133

O piscu.147

„Golman je gledao kako lopta prelazi liniju...“

Monteru Jozefu Blohu, nekada poznatom golmanu, saopštili su, kad se pre podne javio na posao, da je otpušten. U svakom slučaju, tako je Bloh protumačio činjenicu da u trenutku njegovog pojavljivanja na vratima barake u kojoj su se radnici upravo nalazili niko sem nadzornika nije podigao pogled sa užine, i napustio je gradilište. Na ulici je podigao ruku, ali auto koji je prolazio kraj njega – iako Bloh nije podigao ruku da bi zaustavio taksi – nije bio taksi. Najzad, začu ispred sebe zvuk kočnice; Bloh se okrete: iza njega je stajao taksi, vozač je psovao; Bloh se ponovo okrete, uđe u auto i odveze se do tržnice delikatesa.

Bio je lep oktobarski dan. Pored jednog kioska Bloh pojede vruću kobasicu, pa se, između kioska, uputi ka bioskopu. Što god je video, smetalo mu je;

pokuša da primećuje što je moguće manje. Kad se našao u bioskopskoj sali, s olakšanjem uzdahnu.

Naknadno se začudi što je blagajnica, na pokret kojim je on, ništa ne govoreći, stavio novac na pokretnu ploču, odgovorila, kao da se to samo po sebi razume, drugim pokretom. Pored filmskog platna primeti električni časovnik sa fosfornim brojčanicom. Usred filma začu kako zvoni neko zvono; dugo nije mogao da odredi zvoni li to u filmu, ili napolju, na tornju crkve pored tržnice.

Kad se ponovo našao na ulici, kupi grožđe, koje je u ovo doba godine bilo naročito jeftino. Krete dalje, jedući grožđe i pljujući kožice. U prvom hotelu u kome je pitao za sobu odbiše ga, jer je uza se imao samo aktntašnu; u drugom, koji se nalazio u jednoj sporednoj ulici, portir ga sam odvede do sobe. Portir još nije ni izašao, a Bloh se spusti na krevet i ubrzo zaspao.

Uveče izađe iz hotela i napi se. Kasnije se otrezvio i pokušao da telefonira prijateljima; kako su oni mahom stanovali izvan tog grada, a telefonski aparat je samo gutao metalni novac, Bloh ubrzo ostade bez sitnine. Jedan policajac, koga je pozdravio misleći da će ga time navesti da stane, nije mu otpozdravio. Bloh se upita nije li, možda, policajac pogrešno protumačio reči koje mu je on doviknuo, i seti se kako

mu je, naprotiv, blagajnica u bioskopu pokretom koji se sam po sebi razume okrenula ploču s ulaznicom. Toliko ga je začudila brzina tog pokreta da umalo nije propustio da uzme kartu s ploče. Odluči da potraži blagajnicu.

Kad je došao do bioskopa, reklamni izlozi upravo su se gasili. Bloh ugleda nekog čoveka kako stojeći na merdevinama zamenjuje naslov današnjeg naslovom sutrašnjeg filma. Sačeka da pročita naslov novog filma, pa ode natrag u hotel.

Sledeći dan bio je subota. Bloh odluči da u hotelu ostane još jedan dan. Osim jednog američkog braćnog para, u sali za doručak bio je sam; neko vreme slušao je njihov razgovor, a kako je ranije u nekoliko navrata sa svojim timom odlazio u Njujork na turnir, ponešto je uspevao da razume; zatim izađe da kupi novine. Novine su, pošto je posredi bilo vikend-izdanje, toga dana bile naročito teške; nije ih razvijao, nego ih pod miškom donese natrag u hotel. Ponovo sede za već pospremljeni sto od doručka i odvoji dodatak sa oglasima; to ga je pritiskalo. Vide kako ulicom, noseći debeli primerak novina, idu čovek i žena. Zaustavio je dah dok nisu prošli. Tek tad shvati da su to ono dvoje Amerikanaca; pošto ih je prethodno video samo za stolom, u sali za doručak, na ulici ih nije prepoznao.

Zatim je u jednom kafeu dugo pio vodu koju su, u čaši, posluživali uz kafu. Povremeno je ustajao i sa jedne od hrpa novina koje su ležale na stolicama i stolovima posebno za to namenjenim, donosio poneku ilustrovanu reviju; odnoseći u jedan mah revije što su se nagomilale pored njega, servirka je u odlasku upotrebila reč „sto za novine“. Bloh, kome je prelistavanje revija i časopisa, s jedne strane, teško padalo, dok, s druge, nije mogao da odloži nijednu svesku pre no što je do kraja ne prelista, nastojao je da tu i tamo baci pogled na ulicu; suprotnost između ilustracija u reviji i smenjivanja slika napolju donosila mu je olakšanje. Izlazeći, sam je vratio ilustrovane revije na sto.

Kiosci na tržnici delikatesa već su bili zatvoreni. Neko vreme Bloh je usput šutirao trulo voće i povrće koje mu se našlo pred nogama. Negde između kioska obavio je nuždu. Dok je mokrio, vide da su zidovi drvenih baraka na sve strane crni od urina.

Kožice od grožđa, koje je ispljunuo prethodnog dana, još su ležale na trotoaru. Bloh položi novčanicu na pokretnu ploču blagajne; pri okretanju, novčanica se zaplete; Blohu to posluži kao povod da nešto kaže. Blagajnica odgovori. On reče još nešto. Pošto to nije bilo uobičajeno, blagajnica ga pogleda. Njemu to daje povoda da nastavi da priča. Kad se ponovo

našao u bioskopskoj sali, Bloh se seti roto-romana i električnog rešoa što su stajali pored blagajnice; zaveli se i poče da razlikuje pojedinosti na platnu.

Kasno po podne odveze se tramvajem na stadion. Uze mesto za stajanje, ali onda sede na novine koje još nije bio bacio; nije mu smetalo što su mu gledaoci ispred njega zaklanjali vidik. Tokom utakmice većina je posedala. Bloha nisu prepoznali. On ostavi novine na betonu, spusti na njih pivsku flašu i, da bi izbegao gužvu, ode sa stadiona pre poslednjeg zvižduka pištaljke. Mnoštvo gotovo praznih autobusa i tramvaja koji su čekali pred stadionom – utakmica je bila derbi sezone – začudi ga. Sede u jedan tramvaj. Sedeo je unutra gotovo sasvim sam, dok najzad nije počeo da iščekuje. Je li sudija produžio utakmicu? Kad je podigao pogled, Bloh vide da sunce zalazi. Bez namere da time nešto izrazi, on spusti glavu.

Napolju se iznenada podiže vetar. Gotovo u istom trenutku kad se čuo poslednji zvižduk pištaljke, koji se sastojao od tri dugotrajna pojedinačna piska, vozači i kondukteri popeše se u autobuse i tramvaje, a sa stadiona stadoše trkom stizati ljudi. Bloh je uobražavao da čuje zvuk pivskih flaša koje padaju na teren; u isto vreme, čuo je kako prašina udara u prozorska okna. U bioskopu se bio zavalio unatrag, a sad, kad su u tramvaj počeli da nadiru gledaoci,

nagnuo se napred. Na sreću, imao je uza se bioskopski program. Učini mu se da su na stadionu upravo uključili reflektore. Blesava pomisao, reče Bloh. Pod svetlošću reflektora on je rđavo branio.

U centru grada je neko vreme pokušavao da nađe telefonsku govornicu; kad naiđe na praznu, vide da slušalica u njoj istrgnuta leži na zemlji. Najzad ode da telefonira sa Zapadne železničke stanice. Pošto je bila subota, nije uspeo da dobije gotovo nikog. Kad konačno jedna žena, koju je nekada poznao, podiže slušalicu, morao je neko vreme da govori dok je shvatila ko je. Dogovoriše se da se nađu u kafani blizu Zapadne stanice, u kojoj je, Bloh je to znao, postojao džuboks. Vreme do ženinog dolaska prekratio je ubacujući novčiće u automat i puštajući druge da biraju ploče umesto njega; on sâm posmatrao je fotografije i potpise fudbalera po zidovima; lokal je pre nekoliko godina bio zakupio neki igrač navale nacionalnog tima, koji je posle otišao preko okeana za trenera jednog od američkih divljih ligaških timova i koji se, kad je liga rasformirana, tamo i izgubio. Bloh zapodenu razgovor s devojkom koja je, sedeći za stolom ispred automata, naslepo pritiskala iza sebe i stalno birala istu ploču. Ona izađe s njim iz lokala. Pokušao je da je odvede u najbliži kućni ulaz, ali su sve kapije već bile zaključane. Kad je jedna

popustila, pokazalo se da se, sudeći po pesmi, iza drugih vrata upravo održava služba božja. Uđoše u lift koji se nalazio između prvih i drugih vrata; Bloh pritisnu dugme za poslednji sprat. Lift nije ni krenuo, a devojka opet htede napolje. Bloh sad pritisnu dugme za prvi sprat; tu izađoše i ostadoše na stepeništu; devojka poče ispoljavati nežnost. Zajedno se popeše uz stepenice. U potkrovlju je stajao lift; uđoše unutra, spustiše se u prizemlje i izađoše na ulicu.

Bloh je neko vreme išao uz devojku, a onda se okrete i vrati se u onu kafanu. Njegova poznanica, još u mantilu već je čekala. Bloh objasni devojčinoj prijateljici koja je još uvek sedela za stolom pored automata, da se devojka neće vraćati, i sa poznanicom izađe iz kafane.

Bloh reče: „Sâm sam sebi smešan, ovako bez mantila, kad si ti u mantilu“. Žena ga uze pod ruku. Da bi oslobodio ruku, Bloh se napravi da hoće nešto da joj pokaže. Nije, međutim, znao šta bi joj pokazao. Odjednom dobi želju da kupi večernje novine. Prodoše kroz nekoliko ulica, ali prodavca novina ne sretoše ni u jednoj. Najzad se autobusom odvezoše do Južne stanice; stanična zgrada, međutim, već je bila zatvorena. Bloh se pretvarao da se uplašio; ali, u stvari, i jeste bio uplašen. Ženi, koja mu je već u autobusu, otvorivši tašnu i igrajući se predmetima u njoj,

nagovestila da joj nije dobro, reče: „Zaboravio sam da ostavim cedulju“, ne znajući šta zapravo hoće da kaže rečima „cedulja“ i „ostaviti“. U svakom slučaju, sam uskoči u jedan taksi i odveze se do tržnice delikatesa.

Kako je bioskop subotom davao noćnu predstavu, Bloh je čak stigao prerano. Ode u ekspres-restoran u blizini i stojeći pojede pljeskavicu. Pokuša da za najkraće moguće vreme ispriča kelnerici vic; pošto je vreme isteklo, a on još nije stigao do kraja, prekide usred rečenice i plati. Kelnerica se nasmeja.

Na ulici sreće nekog poznanika i ovaj mu zatraži novac. Bloh ga opsova. Kad ga pijanac zgrabi za košulju, ulica se zamrača. Pijanac uplašeno pusti ruku. Bloh, koji je znao da će se svetleća bioskopska reklama ugasiti, brzo se udalji. Pred bioskopom sreće blagajnicu; ulazila je u auto u kome je bio neki čovek.

Bloh je gledao prema njoj. Ona mu, već u autu, na sedištu pored vozača, nameštajući haljinu pod sobom, uzvratila pogled; bar je Bloh to shvatio kao uzvraćaj. Nije moglo biti ništa drugo; ona zalupi vrata i auto krete.

Bloh se vrati u hotel. Hotelsko predvorje zateče osvetljeno, ali pusto; kad je uzimao ključ sa kuke, iz pretinca ispade savijena cedulja; on je razvi: to je bio račun. Još dok je s ceduljom u ruci stajao u predvorju i posmatrao usamljeni kofer kraj vrata, iz

spremišta izađe portir. Bloh mu na brzinu zatraži neke novine gledajući pritom kroz otvorena vrata u spremište, u kome je portir, na stolici donetaj iz predvorja, očigledno bio zadremao. Portir zatvori vrata, tako da je Bloh mogao videti samo još male merdevine sa zdelom supe na vrhu, i počeo da govori tek kad se uputio za portirski pult. Ali Bloh je već zatvaranje vrata shvatio kao odrečan odgovor, pa je krenuo stepeništem u svoju sobu. Samo pred jednim vratima u zaista dugačkom hodniku vide par cipele; kad uđe u sobu, on, ne razvezujući pertle, skide cipele i iznese ih pred vrata. Leže na krevet i istog trenutka zaspa.

Usred noći ga na kratko vreme probudi svađa u susednoj sobi; a možda je i njegov sluh bio prenadražen od iznenadnog buđenja, pa mu se samo činilo da su glasovi iz susedstva svađalački. Udari pesnicom o zid. Na to ču šum vode koja teče. Onda zavrnuše slavinu; nastade tišina i on opet zaspa.

Sledećeg jutra Bloha probudi sobni telefon. Pitali su ga namerava li da ostane još jednu noć. Dok je posmatrao aktntašnu na podu – pregrade za kofer u sobi nije bilo – Bloh samo izgovori „da“ i spusti slušalicu. Pošto je iz hodnika doneo cipele koje su, sigurno zato što je bila nedelja, ostale neočišćene, on bez doručka napusti hotel.

U toaletnim prostorijama Južne železničke stanice obrijao se električnim brijačem. U jednoj od tuš-kabina se istuširao. Oblačeći se, čitao je u novinama sportsku stranu i sudske izveštaje. Posle nekog vremena, još dok je čitao – u okolnim kabinama bilo je prilično mirno – on se odjednom oseti vrlo dobro. Već obučen, nasloni se na zid kabine i udari cipelom u drvenu klupu. Na taj zvuk čistačica iz hodnika nešto upita i, pošto je odgovor izostao, zalupa na vrata. Bloh opet ne odgovori, pa žena spolja udari peškirom (ili nečim sličnim) o kvaku i udalji se. Bloh, ne sedajući, pročita novine do kraja.

Ispred stanične zgrade sreće jednog poznanika koji se baš spremao u predgrađe da sudi na nekoj zonaškoj utakmici. Bloh, ubeđen da ovaj zbija šalu, prihvati igru i reče da bi u tom slučaju i on mogao da krene s njim kao međašni sudija. Čak i kad je poznanik na njegove reči razvezao svoj mornarski sak i pokazao mu sudijski dres i mrežu s limunovima, Bloh ostade uveren da ovi predmeti, kao i malo-predašnja rečenica, na svoj način spadaju u šalu, te izjavi, sve u istom tonu, da je, kad već ide, spreman i da mu ponese sak. Pa čak i u vozu za predgrađe, sa sakom na kolenima i poznanikom pored sebe, njemu se još uvek činilo da se – pogotovu zato što je kupe u ovo podnevno doba bio gotovo prazan – u sve to

upustio samo šale radi. Kakva veza postoji između praznog kupea i njegovog ludiranja, to Bloh, dabome, sebi nije umeo da objasni. Što je poznanik išao u predgrađe s mornarskim sakom, što je on, Bloh, krenuo s njim, što su, stigavši, zajedno ručali u nekoj gostionici i zajedno se, kako je Bloh rekao, uputili „na jedan pravi fudbalski teren“, sve to mu je i dalje, dok se sam vozio natrag u grad – utakmica mu se nije bila dopala – delovalo kao obostrano pretvaranje. Sve to ništa ne znači, pomisli Bloh. Na trgu ispred stanične zgrade ne sreće, na sreću, nikoga.

Iz jedne govornice pored parka pozva svoju bivšu ženu; ona reče da je sve u redu, ali ga ništa ne upita. Bloh je bio uznemiren.

Sede u jednu letnju baštu, koja je uprkos godišnjem dobu još bila otvorena, i poruči pivo. Kad pivo ni posle nekog vremena nije stiglo, on ustade i ode; uz sve ostalo, čelična stona ploča na kojoj nije bilo stolnjaka bleštala mu je u oči. Stade uz prozor neke gostionice: ljudi su unutra sedeli pred televizorom. Jedno vreme je gledao. Neko se okrete prema njemu, i on se udalji.

U Prateru upade u tuču. Jedan momak mu straga hitro svuče kaput preko ruku, drugi mu nabi glavu pod bradu. Bloh poklecnu, zatim momku ispred sebe vrati udarac nogom. Najzad ga dvojica priteraše iza

kioska za slatkiše i počeše da ga udaraju. On pade, oni odoše. U jednom toaletu Bloh očisti lice i odelo.

U nekom kafeu u drugom kvartu igrao je bilijar dok nije došlo vreme za televizijski sportski pregled. Bloh zamoli kelnericu da upali televizor, ali je onda gledao kao da ga se sve to uopšte ne tiče. Pozva kelnericu da s njim nešto popije. Kad se vratila iz zadnje sobe, gde je upravo bila u toku neka zabranjena igra, Bloh je već bio na vratima; ona prođe pored njega, ali ništa ne reče; Bloh izađe.

Ponovo na tržnici delikatesa, njemu se pri pogledu na prazne sanduke od voća i povrća, bez reda nabacane iza kioska, opet učini kao da su oni tu šale radi, da u tome nema ničeg ozbiljnog. „Kao humor bez reči!“, pomisli Bloh, koji je voleo humor bez reči. Taj utisak pretvaranja i prenemaganja – „ono prenemaganje s pištaljkom u saku!“, mislio je Bloh – nestade tek kad je u bioskopu, gledajući kako jedan komičar u prolazu pored neke starinarnice kao slučajno uzima trubu i, pokretom koji se razume sam po sebi, pokušava da na njoj zaszvira, i tu trubu, a onda i sve ostale stvari, doživeo kao nepatvorene i nedvosmislene. Bloh se umiri.

Posle filma ode da sačeka blagajnicu između kioska na tržnici. Tek što je počela poslednja predstava, ona izađe iz bioskopa. Da je ne bi uplašio prilazeći

joj između kioska, on ostade da sedi na jednom sanduku dok nije stigla do osvetljenijeg dela tržnice. U jednom od praznih kioska, iza spuštenog talasastog lima, zvonio je telefon; telefonski broj kioska bio je krupnim brojkama napisan na limu. „Ne važi!“, pomisli Bloh odmah. Išao je iza blagajnice ne prestižući je. Kad se ona pope u autobus, on, zaostajući za korak, uskoči za njom. Sede spram nje, ali tako da između njih bude nekoliko redova sedišta. Tek kad su mu, jednu stanicu kasnije, novi putnici preprečili vidik, Bloh je opet bio u stanju da počne da razmišlja: ona ga je, doduše, pogledala, ali ga očigledno nije prepoznala; zar ga je tuča toliko izmenila? Bloh se opipa po licu. Smatrao je da je smešno da, bacajući pogled u prozorsko okno, proverava šta ona radi. Iz unutrašnjeg džepa kaputa izvuče novine; gledao je u slova, ali nije čitao. Onda iznenada uhvati sebe da čita. Jedan očevidac opisivao je ubistvo nekog podvodača, koga su sa male razdaljine pogodili u oko. „Iz njegovog potiljka izleto je slepi miš i naleteo na tapet. Moje srce preskočilo je jedan otkucaj.“ Kad rečenice, u istom pasusu i bez uvoda, počeše da govore o nečem sasvim drugom, o nekoj drugoj osobi, on se uplaši. „Tu su, pobogu, ipak morali da počnu nov pasus!“, mislio je Bloh, koga je posle kratkog straha obuzeo bes. On krete kroz prolaz prema

blagajnici i sede ukoso prema njoj, tako da je može posmatrati; ali je nije posmatrao.

Kad su izašli iz autobusa, Bloh shvati da se nalaze prilično izvan grada, u blizini aerodroma. U ovo doba, noću, tu je bilo veoma tiho. Bloh je koračao pored devojke, ali ne kao da hoće da je prati ili kao da je čak stvarno prati. Posle nekog vremena dodirnu je. Devojka stade, okrete se prema njemu, pa i ona njega dodirnu, čak toliko snažno da se uplašio. Za trenutak je imao utisak da mu je tašna u njenoj slobodnoj ruci manje strana nego ona sama.

Jedno vreme išli su jedno kraj drugog, na izvesnom odstojanju, ne dodirujući se. On je opet dodirnu tek na stepeništu. Ona potrča, on je išao sporije. Kad stiže gore, prepoznade njen stan po široko otvorenim vratima. Pomogla mu je da je raspozna u mraku; on joj priđe; prepustiše se jedno drugom bez oklevanja.

Kad je ujutro, pošto ga je probudila neka buka, pogledao s prozora, video je kako upravo sleće jedan avion. Treptanje pozicionih svetala natera ga da navuče zavese. Pošto nisu palili svetlo, zavese su dotle stajale razmaknute. Bloh leže i zatvori oči.

Sa zatvorenim očima, obuze ga čudna nemoć da sebi bilo šta predstavi. Iako je pomoću svih mogućih oznaka pokušavao da sebi dočara predmete u sobi, ništa nije mogao da zamisli; čak ne bi sebi mogao

da predstavi ni avion, kojeg je video kako upravo sleće i čiju je škripu točkova prepoznao po sećanju. Otvorio je oči i neko vreme gledao u ugao gde se nalazila kuhinjska niša: utisnuo je u pamćenje lonac za čaj i uvelo cveće koje je visilo iz sudopere. Tek što je zatvorio oči, a već nije mogao da predstavi sebi ni lonac, ni cveće. Ispomagao se tako što je, umesto reči, za ove stvari obrazovao rečenice, misleći da će mu priča sastavljena od takvih rečenica olakšati da ih zamisli. Lonac za čaj pišti. Cveće je devojci poklonio neki prijatelj. Niko da skloni čajnik s rešoa. „Da napravim čaj?“, pitala je devojka. Nije vredelo; kad je postalo nepodnošljivo, Bloh otvori oči. Devojka pored njega je spavala.

Bloha uhvati nervoza. S jedne strane, ta nametljivost okoline dok su mu oči otvorene, s druge – ova još gora nametljivost reči za stvari iz okoline dok su mu oči zatvorene! „Možda je sve to zato što sam upravo spavao s njom?“, razmišljao je. Otišao je u kupatilo i dugo se tuširao.

Kad se vratio, lonac za čaj je zaista pištao. „Probudio me tuš!“, rekla je devojka. Blohu bi kao da mu se ona prvi put direktno obraća. Još nije sasvim došao k sebi, odgovori. Jesu li to mravi u čajniku? „Mravi?“ Kad je ključala voda iz lonca prelila listiće čaja na dnu čajnika, on je umesto listića čaja video

mrave na koje je jednom sipao kipuću vodu. Ponovo razmaknu zavese.

U otvorenoj konzervi čaj je, pošto je svetlost dolazila samo kroz neveliki okrugli otvor za poklopac, izgledao čudno osvetljen odsjajem unutrašnjih zidova. Bloh, koji je s kutijom u rukama sedeo za stolom, nije skidao pogled s otvora. Uveseljavalo ga je što ga neobično svetlucanje čajnih listića toliko privlači; usput je razgovarao s devojkom. Najzad pritisnu poklopac na otvor, ali istog časa prestade da govori. Devojka nije ništa primetila. „Zovem se Gerda!“, reče. Bloh to uopšte nije želeo da zna. Zar ništa nije primetila?, pitao je, ali je ona već stavila ploču na gramofon, neku italijansku pesmu, instrumentiranu električnim gitarama. „Volim njegov glas!“, rekla je. Bloh, koji je bio ravnodušan prema italijanskim šlagerima, ćutao je.

Kad je istrčala da donese nešto za doručak – „Danas je ponedeljak“, rekla je – Bloh je konačno mogao da sve na miru razgleda. Dok su jeli, mnogo su pričali. Posle nekog vremena Bloh primeti da ona o stvarima koje tek što joj je ispričao govori kao o svojim sopstvenim, dok je on, naprotiv, ako bi pomenuo nešto o čemu je ona pričala, ili samo nju oprezno citirao, ili je, čim bi o tome počeo da govori vlastitim rečima, svaki put napred stavljao

jedno „taj“ ili „ta“, koje otuđuje i distancira, kao da se plašio da njene stvari ne postanu njegove. Ako je govorio o nadzorniku, ili o fudbaleru po imenu Nemi, ona bi već posle kratkog vremena savršeno prisno rekla „nadzornik“, ili „Nemi“; on je, naprotiv, kad ona pomene prijatelja po imenu Fredi, ili lokal koji nosi ime Podrum kod Stefana u odgovor na to uvek govorio: „taj Fredi?“ i „taj Stefanov podrum?“ Što god je pominjala njega je samo sprečavalo da to prihvati, i smetalo mu je što ona, kako mu se činilo, bez ikakvog zazora koristi njegove reči.

Naravno, u nekoliko navrata razgovor mu je, kao i njoj, kratko vreme išao sasvim prirodno: on je pitao, ona je odgovarala; ona je pitala, on je davao savršeno prirodan odgovor. „Je l' to avion s reaktivnim motorom?“ – „Ne, to je propellerski avion.“ – „Gde stanuješ?“ – „U drugom kvartu.“ Gotovo je poželeo i da joj ispriča o tuči.

Ali onda sve poče još više da mu smeta. Hteo je da joj odgovori, ali se prekidao u reči, jer je ono što je mislio da kaže smatrao opšte poznatim. Ona se uznemiri, poče da hoda gore-dole po sobi; tražila je zanimaciju, povremeno se glupo osmehivala. Izvesno vreme prošlo je u okretanju i menjanju ploča. Ustala je i legla na krevet; on sede pored nje. Ide li danas na posao?, pitala je ona.